

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΤΑ (7) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΜΕΡΟΣ Α': ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**(Μονάδες 20)**

Να διαβάσετε το πιο κάτω κείμενο και να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Υπάρχει δυνατότητα να επιβιώσουν επιμέρους πολιτισμοί στις συνθήκες «παγκόσμιου χωριού» που διαμορφώνονται σήμερα στον πλανήτη μας;

Όταν μιλάμε για πολιτισμό, δεν αναφερόμαστε απλώς σε τοπικά ήθη και έθιμα. Ο πολιτισμός είναι κάτι που σαφώς προηγείται των καλλιτεχνικών και λαογραφικών του μνημειώσεων. Πολύ ρεαλιστικά, είναι ο τρόπος του βίου όπως διαμορφώνεται από τις ανάγκες των ανθρώπων. Αυτό που διαφοροποιεί κατά τόπους ή κατά εποχές τον τρόπο του βίου παράγοντας την ποικιλία των πολιτιστικών μορφωμάτων είναι η κοινά εμπεδωμένη σε συγκεκριμένο κοινωνικό σύνολο διαφορά στην ιεράρχηση των αναγκών.

Αν η ανθρωπότητα σήμερα τείνει να ενοποιηθεί πολιτιστικά σε ένα «παγκόσμιο χωριό», δεν είναι επειδή η τηλεόραση και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές μάς πληροφορούν για τα συμβαίνοντα σε ολόκληρο τον πλανήτη με την ενάργεια και αμεσότητα που μας πληροφορούν οι αισθήσεις μας για τα συμβαίνοντα στη γειτονιά μας. Μόνο το γεγονός της πληροφόρησης και διακίνησης της πληροφορίας δεν αρκεί για να ενοποιήσει τον πολιτισμό— έχουμε εναργέστατη εικόνα από τη ζωή φυλών στη ζούγκλα ή στους παγετώνες, αλλά δεν αφομοιώνουμε νόημα βίου και ιεράρχηση αναγκών από αυτές τις εικόνες.

Η ανθρωπότητα σήμερα γίνεται ένα «παγκόσμιο χωριό», επειδή μια συγκεκριμένη ιεράρχηση των ανθρώπινων αναγκών και η συνακόλουθη νοηματοδότηση της ύπαρξης, του κόσμου και της Ιστορίας (με προέλευση από τη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική) γοητεύουν συνολικά τους ανθρώπους σε κάθε γεωγραφικό μήκος και πλάτος. Τα επιτεύγματα αυτής της ιεράρχησης και νοηματοδότησης αξιολογούνται καθολικά ως υπέρτερα από κάθε ιστορικό προηγούμενο. Εξασφαλίζουν στον άνθρωπο πρωτόγνωρες διευκολύνσεις στην πρακτική του βίου, ανέσεις, κοινωνικά διευρυμένες δυνατότητες απολαύσεων αλλά και προστασίας από την αρρώστια, τη στέρηση, την αδικία. Αν σκεφτεί κανείς τα όσα προσφέρει η τεχνολογία, που παρήγαγε αυτός ο τρόπος του βίου, έστω και μόνο στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, των οικιακών συσκευών και των επικοινωνιών-συγκοινωνιών,—ή—τους θεσμούς—που δημιούργησε για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων,—δικαιολογεί αμέσως την πανανθρώπινη σφοδρή επιθυμία για την πρόσληψη και οίκειωσή του.

Σίγουρα, έχει και αρνητικές πτυχές αυτός ο εκπληκτικός σε επιτεύγματα, παγκοσμιοποιημένος πια, τεχνολογικός πολιτισμός. Ορισμένες είναι μια ποσοτική μεγέθυνση του πεδίου ή της εμβέλειας των ίδιων ανέκαθεν ανθρώπινων ελαττωμάτων ή παθών — εξωφρενική τελειοποίηση της

τεχνολογίας του πολέμου, οργανωτική πολυεθνική αρτίωση της οικονομικής εκμετάλλευσης, πολυμήχανη διεύρυνση της κοινωνικής βίας. Άλλες αρνητικές πτυχές είναι καινοφανή παράγωγα της ιδιαιτερότητας αυτού του πολιτισμού – το απειλητικό σε πλανητική πια κλίμακα οικολογικό πρόβλημα, η αποσύνδεση της πολιτικής και της οικονομίας από τον κοινωνικό έλεγχο και τις κοινωνικές ανάγκες, η ανθρωπολογική αλλοίωση από το βυθισμό των μαζών στην καταναλωτική αποχαύνωση, στην απρόσωπη εξατομίκευση και μοναξιά, και άλλα πολλά και γνωστά. **Πόσοι όμως από όσους αντιλαμβάνονται τις αρνητικές αυτές πτυχές του θα ήταν διατεθειμένοι να τον αρνηθούν για τα μειονεκτήματά του;**

Χρ. Γιανναρά, *Παγκόσμιο χωριό* (Διασκευή)

Ερωτήσεις:

A1. Να γράψετε περίληψη του κειμένου με δικά σας λόγια, σε 100-120 λέξεις.

(Μονάδες 8)

A2. Μόνο το γεγονός της πληροφόρησης και διακίνησης της πληροφορίας δεν αρκεί για να ενοποιήσει τον πολιτισμό.

Τι εννοεί ο συγγραφέας με την πιο πάνω φράση; Να ενισχύσετε την απάντησή σας με δύο παραδείγματα.

(Μονάδες 6)

A3. α) Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου παρατηρείται συνδυασμός τρόπων ανάπτυξης. Να εντοπίσετε δύο από αυτούς και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(Μονάδες 4)

β) Ο συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο του κειμένου κάνει επίκληση στη λογική με χρήση τεκμηρίων. Να αναφέρετε τέσσερα τεκμήρια με τα οποία προσπαθεί να μας πείσει ότι η Τεχνολογία έχει αρνητική επίδραση στη ζωή του ανθρώπου.

(Μονάδες 2)

ΜΕΡΟΣ Β': ΓΛΩΣΣΑ

(Μονάδες 10)

B1. Να ξαναγράψετε τις πιο κάτω φράσεις αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με συνώνυμές τους, χωρίς να αλλάξετε το νόημα των φράσεων και το γραμματικό τύπο των λέξεων.

- εξωφρενική τελειοποίηση της τεχνολογίας
- καινοφανή παράγωγα της ιδιαιτερότητας αυτού του πολιτισμού.
- γοητεύουν τους ανθρώπους

(Μονάδες 3)

B2. Να αναλύσετε τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους και από το δεύτερο συνθετικό της κάθε λέξης να σχηματίσετε ένα απλό ουσιαστικό και ένα απλό επίθετο.

- τηλεόραση
- συγκοινωνιών

(Μονάδες 4)

B3. Να γράψετε μια ολοκληρωμένη πρόταση με καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις έτσι που να φαίνεται ξεκάθαρα η σημασία τους.

- ιεράρχηση
- επιτεύγματα
- διακίνησης

(Μονάδες 3)

ΜΕΡΟΣ Γ': ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ– ΕΚΘΕΣΗ (Μονάδες 40)

(έκταση 450-500 λέξεις)

Τονίζεται ότι δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το όνομά σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο που μπορεί να αποκαλύψει άμεσα ή έμμεσα την ταυτότητά σας.

Έχει και αρνητικές πτυχές αυτός ο εκπληκτικός σε επιτεύγματα, παγκοσμιοποιημένος πια, τεχνολογικός πολιτισμός. [...] Πόσοι όμως από όσους αντιλαμβάνονται τις αρνητικές αυτές πτυχές του θα ήταν διατεθειμένοι να τον αρνηθούν για τα μειονεκτήματά του;

Σε άρθρο που δημοσιεύτηκε πρόσφατα σε εφημερίδα της Κύπρου τονίστηκαν οι αρνητικές συνέπειες της ανάπτυξης της τεχνολογίας και εκφράστηκε η άποψη ότι η τεχνολογία ευθύνεται για πολλά από τα σοβαρά προβλήματα που ταλανίζουν σήμερα την ανθρωπότητα.

Σε ανοιχτή επιστολή σας προς την ίδια εφημερίδα, εκφράζοντας τη διαφωνία σας στην άποψη αυτή, να αναπτύξετε τα θετικά που η τεχνολογία πρόσφερε και προσφέρει στον άνθρωπο και να στηρίξετε τη θέση ότι για τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν δεν ευθύνεται η τεχνολογία αλλά ο ίδιος ο άνθρωπος.

ΜΕΡΟΣ Δ': ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ – ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

(Μονάδες 30)

Να διαβάσετε τα κείμενα και να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

I. Γ. Σεφέρης, Σαλαμίνα της Κύπρος

- Τώρα καλύτερα να λησμονήσουμε πάνω σε τούτα τα χαλίκια
δε φελά να μιλάμε
τη γνώμη των δυνατών ποιος θα μπορέσει να τη γυρίσει;
ποιος θα μπορέσει ν' ακουστεί;
Καθένας χωριστά ονειρεύεται και δεν ακούει το βραχνά των άλλων.
- Ναι· όμως ο μαντατοφόρος τρέχει
κι όσο μακρύς κι αν είναι ο δρόμος του, θα φέρει
σ' αυτούς που γύρευαν ν' αλυσοδέσουν τον Ελλήσποντο
το φοβερό μήνυμα της Σαλαμίνας.
- Φωνή Κυρίου επί των υδάτων.
Νήσος τις έστι.

Σαλαμίνα, Κύπρος, Νοέμβρης '53

Ερώτηση Δ1:

- α) Να παρουσιάσετε και να ερμηνεύσετε τις δύο διαφορετικές στάσεις που εκφράζονται στο πιο πάνω απόσπασμα.
(Μονάδες 4)
- β) Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε τα στοιχεία της ύβρεως και της κάθαρσης στο πιο πάνω απόσπασμα.
(Μονάδες 6)

II. Μ. Χάκκα, Το ψαράκι της γυάλας – Μ. Αναγνωστάκη, Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.

Πρώτη φορά περπατούσε μ' αυτό τον τρόπο κι απορούσε κι ο ίδιος όταν τσάκωσε τον εαυτό του να δουλεύει μέσα του το εμβατήριο, θα μπορούσε να πει πως το σιγομουρμούριζε κιόλας;

Το πυροβολικό, το πυροβολικό
Το πυροβολικό, πολύ το αγαπώ.

Παρατήρησε ότι κι ένας άλλος άνθρωπος που βάδιζε μπρος του πήγαινε με τον ίδιο ρυθμό, τον ίδιο βηματισμό, λες και μικροσκοπικά μεγάφωνα κολλημένα εκεί δίπλα στ' αυτιά του μετέδιδαν το γνωστό εμβατήριο. Ήταν φορτωμένος μια τσάντα φίσκα με τρόφιμα κι αυτό κάθε φορά τον έκανε να χάνει το βήμα του. Όμως ένα πηδηματάκι κουτσό, και το έβρισκε. Τον πήρε από πίσω. Δύο τετράγωνα παραπέρα τον ρούφηξε μια πόρτα. Αυτόν θα τον περίμενε ίσως μια γυναίκα με τα νυχτικά, ο απέναντι γείτονας

για κανένα ουζάκι, ο μπατζανάκης μ' έτοιμο στρωμένο το τάβλι. Τίποτε δεν άλλαξε γι' αυτόν. Μόνο ένα κουτσό βηματάκι κι αμέσως ήτανε με το ρυθμό της ημέρας κι αυτό του επέτρεπε να κοιμάται στο σπίτι του.

Γιατί λοιπόν να μην κάνει κι ο ίδιος αυτή τη μικρή προσαρμογή, πάντα θα περπατούσε παράταιρα; Ένα τίποτε είναι η αποδοχή της κατάστασης κι έπειτα γυρίζεις στο σπίτι σου.

Μ. Χάκκα, *Το ψαράκι της γνάλας*

Προς το παρόν, στον παλιό δρόμο που λέγαμε, υψώνεται
η Τράπεζα Συναλλαγών

- εγώ συναλλάσσομαι, εσύ συναλλάσσεσαι αυτός συναλλάσσεται -
Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως
- εμείς μεταναστεύουμε, εσείς μεταναστεύετε, αυτοί μεταναστεύουν-

Μ. Αναγνωστάκη, *Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.*

Ερώτηση Δ2:

- α) Με ποια ιστορική περιπέτεια τα ελληνισμούς σχετίζονται τα πιο πάνω αποσπάσματα;
(Μονάδες 2)
- β) Ποια χαρακτηριστικά της περιόδου αυτής αποτυπώνονται και στα δύο αποσπάσματα; Τεκμηριώστε την απάντησή σας.
(Μονάδες 8)

III. ΑΛ. Παπαδιαμάντη, *Η Φόνισσα* -- Στρ. Τσίρκα, *Αριάγνη*

Ολίγας ημέρας ύστερον, έλαβον επιστολήν, φέρουσαν ην ταχυδρομικήν σφραγίδα Χαλκίδος. Ο Μούρος έγραφεν από των ειρκτών της πόλεως εκείνης. Κατά σχήμα πρωθύστερον, εξετραγώδει εν πρώτοις τα βάσανά του και τα πάθη του εις τα μπουδρούμια του βενετικού φρουρίου. Είτα, μετά συντριβής καρδίας, αλλά με διφορούμενας φράσεις και οιονεί μεταξύ των γραμμών, εξωμολογείτο ότι ίσως να εφόνευσε πράγματι τον άνθρωπον, τον γέρο – Πορταΐτην, τον λοστρόμον του πλοίου, αλλά χωρίς καλά να το εννοήση, και χωρίς να θέλη. [...]

Είτα και πάλιν επανήρχετο εις τα βάσανά του, όσα υπέφερε, δύο μήνας τώρα, εις τας φυλακάς. Ακολούθως επεκαλείτο την φιλοστοργίαν της μητρός του, και την εξώρκιζε «να σηκωθή, -το δίχως άλλο- να πάη να βρη την Πορταΐταινα», την χήρα του

φονευθέντος, και την θυγατέραν του, και να τας παρκαλέση μετά δακρύων, «να κάμη νόμο - τρόπο», να τας καταφέρη, όπως αι ίδιαι ζητήσουν την αθώωσιν του φονέως!

[...] Λοιπόν δεν είναι παράδοξον, αν η Φραγκογιαννού δεν εδίστασεν. Εχρεώθη ολίγα χρήματα, δούσα ενέχυρον ό,τι ασημικόν είχε κι εμβαρκάρησε, κι επέρασε πέρα εις την αντικρυνήν νήσον, εις το χωρίον Πλατάνα, κι επήγε να εύρη την Πορταϊταιναν. Αλλά παράδοξον είναι ό,τι, με την ευγλωττίαν της την περιπαθή, με την στωμυλίαν της την γυναικείαν, με τα χίλια ψεύματα όσα ήξευρεν – ήτο δε τότε η Φραγκογιαννού 55 ετών, αλλ' ακμαία γυνή και με ζωηρούς χαρακτήρας – κατώρθωσε να πείση την γραίαν, την χήραν του φονευθέντος (σημειώσατε ό,τι η μήτηρ και η κόρη έδωκαν και ξενίαν ακόμη εις την μητέραν του φονέως) να την πείση λέγω, καταβάλλουσα τα έξοδα του ταξιδίου αυτή, ν' απέλθωσιν ομού εις την Χαλκίδα, με σκοπόν να ενεργήσωσι από κοινού πλησίον της Εισαγγελίας, του Δικαστηρίου και των ενόρκων υπέρ της απαλλαγής ή της αθώωσης του υποδίκου.[...]

Αλ. Παπαδιαμάντη, *Η Φόνισσα*

Ο Διονύσης τον υποδέχτηκε ανοίγοντας τα χέρια που βαστούσαν το πιρούνι και το μαχαίρι.

- Κάτσε, μωρέ Σταμάτη, κι η μάνα σου σήμερα το 'ριξε στα χουβαρνταλίκια.

Η Αριάγνη πήρε το πιάτο της όπως ήτανε γεμάτο και πήγε στην κουζίνα. Γύρισε με το δικό της και του Σταμάτη, σερβιρισμένα. Μα το μεγάλο κομμάτι το κρέας, βρισκόταν τώρα στου Σταμάτη. Ο Νίκος έσπρωξε μακριά το πιάτο του. Χόρτασε, κι ύστερα, βιαζόταν να προφτάσει πριν να μπούνε τα πιδιά στην τάξη. Μα η Αριάγνη με θυμωμένα μάτια έφερε πάλι το πιάτο μπροστά του.

- Φάε το κρέας σου χωρίς ψωμί κι ύστερα φεύγα, του λέει.

- Όστε τραυματίας του Αλαμίν είπε ο Διονύσης που η παρουσία του Σταμάτη τον έκανε ομιλητικό.

- Όχι ακριβώς, είπε ο ξένος. Ήταν ένα ηλίθιο ατύχημα στην Κυρηναϊκή. Πήγα και χώθηκα κάτω από τις βόμβες που άδειαζε ένα γερμανικό μεταγωγικό από το φιλιστρίνι του. Δεν ήμουν καν σε υπηρεσία.

- Σα να λέμε παράσημο γιοκ.

- Παράσημο; Μήτε το σκέφτηκα. Εσείς τι πήρατε για τη σφαίρα που φάγατε;

- Α, σου το 'πε ο Μιχάλης;

- Και είναι μάλιστα πολύ περήφανος.

Η Αριάγνη σήκωσε τους ώμους, αλλά δεν είπε τίποτα.

-Φαίνεται πως η μάνα έχει άλλη γνώμη, παρατήρησε πειραχτικά ο Σταμάτης.

- Η μάνα σου για πολλά πράγματα έχει αλλόκοτες γνώμες.

Η Αριάγνη δε μίλησε. Σηκώθηκε, πήρε από το χέρι το Νίκο και τον πήγε στην πόρτα. Εκεί γονάτισε για να του φορέσει το παλτό.

Στρ. Τσίρκα, *Αριάγνη*

Ερώτηση Δ3:

Η γυναίκα αποτελεί τον πυρήνα της αφήγησης στο μυθιστόρημα *Η Φόνισσα* και στο απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Αριάγνη*.

α) Να παρουσιάσετε την προσωπικότητα της Φραγκογιαννούς με βάση το πιο πάνω απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Αλ. Παπαδιαμάντη, *Η Φόνισσα*.
(Μονάδες 4)

β) Να συγκρίνετε τις δύο γυναικείες μορφές στα πιο πάνω αποσπάσματα και να βρείτε τόσο τα κοινά τους χαρακτηριστικά όσο και τις διαφορές στη συμπεριφορά τους.
(Μονάδες 6)

-----Τ Ε Λ Ο Σ-----